

In het Nederlands kun je niet zeggen dat iets 'behulpzaam' is; dat woord is alleen van toepassing op mensen. Waarom heb je dan toch soms de neiging het te gebruiken?

MARC VAN OOSTENDORP

Illustratie: Matthijs Sluiter

Behulpzaam

Zouden er nog Nederlanders of Vlamingen zijn die níét af en toe iets zeggen dat uit het Engels komt – al is het maar 'shit'? Mensen wier Nederlands volledig onaangestast is door het zo alomtegenwoordige Engels?

Het zou een interessant onderzoekje kunnen opleveren. Het probleem is: waar leg je de grens? Wanneer kun je precies zeggen dat een bepaald kenmerk van iemands taalgebruik uit het Engels komt? Onze talen lijken immers op elkaar, en wanneer iemand 'Man in park' zegt, verraad je daarmee nog geen overdreven anglofilie.

HULPVAARDIG

Ik had onlangs een e-maildiscussie met een collega, die een tekst van mij had gelezen. Hij had van alles te zeggen over mijn gedrag, en ik schreef:

Wat je schrijft is niet erg behulpzaam.

Dat zinnetje voelde niet helemaal lekker, maar ik wist niet meteen waarom dat zo was. Tot ik bedacht dat hier eigenlijk stond:

What you write is not very helpful.

Maar in hoeverre was mijn zin nu aantoonbaar vertaald Engels? Ieder woord in mijn zin was zo Nederlands als een kroes karnemelk. Je zou er eventueel op kunnen wijzen dat *behulpzaam* volgens Van Dale 'gedienstig, hulpvaardig' betekent, en dat de enige voorbeeldzin het bijvoeglijk naamwoord op een mens toepast ('Zij is altijd behulpzaam') en niet op zoiets abstracts als een commentaar. Toch zou ik volgens mij best kunnen schrijven:

Dank je wel voor je behulpzame commentaar.

Daar heb ik niet het licht ongemakkelijke gevoel bij dat het vertaald Engels is. Het is niet helemaal duidelijk wat dan het belangrijke onderscheid is.

Het ongemak zit 'm er geloof ik alleen maar in dat het Nederlands voor de oorspronkelijke zin andere, gebruikelijker formuleringen kent. Bijvoorbeeld:

Wat je schrijft is niet erg constructief.

Taalkundigen gebruiken in de theorie over woordvorming het begrip 'blokkeren'. In het Nederlands kun je de achtervoegsels *-er* of *-aar* gemakkelijk toevoegen aan werkwoorden om een zelfstandig naamwoord te maken: *twitteren* wordt dan *twitteraar*, en van het door mij zojuist zelf verzonnen werkwoord *kloepen* kun je *kloeper* maken. Iedereen weet meteen wat het betekent: 'iemand die kloept'. Het woord *steler* bestaat niet, of klinkt in ieder geval een beetje raar. De reden daarvoor is, volgens die theorie, dat er al een woord bestaat dat 'iemand die steelt' betekent: *dief*. En dat laatste woord 'blokkeert' de vorming van een nieuw woord met dezelfde betekenis.

VERBOLGEN

Voor de zinsbouw is dat blokkeren minder goed onderzocht; het effect is volgens mij op zinsniveau ook minder sterk. Ik denk dat het wel het ongemakkelijke gevoel verklaart dat mijn oorspronkelijke zin veroorzaakt. Je kunt het wel zo schrijven als ik deed, maar je zegt het zo normaal gesproken niet. (Kennelijk hebben we daar dus óók al een geheugen voor: hoe je de dingen 'normaal gesproken' zegt – zelfs als het zaken betreft die nu ook weer niet alle dagen ter sprake komen, zoals niet-constructief commentaar.)

Alleen kan bij het razendsnel versturen van een lichtelijk verbolgen e-mail dat effect dan kennelijk weer tijdelijk teniet worden gedaan doordat een andere taal deze mogelijkheid wél als gebruikelijk ziet. Het is een heel, heel kleine invloed van het Engels op in ieder geval mijn Nederlands. Maar het is er wel een. ◀

Eerder in een andere vorm verschenen op Neerlandistiek.nl.